

همه‌گیری کووید ۱۹؛ پایداری کسب‌وکار و انتظارات سرمایه‌گذاران

گفتگو با: سعید محمد علیزاده
مدیریت نظارت بر ناشران
سازمان بورس و اوراق بهادار

سازمان

شاید در یک جمله کوتاه بتوانیم بگوییم که پشتیبانی از شفافیت و انتشار اطلاعات مربوط و اتکاپذیر، از وظایف مهم سازمان بورس است. به‌عنوان یک

رسانه، از مشارکت باز و فعال مدیران بورس در اطلاع‌رسانی، قدردانی می‌کنیم. به‌میز گفتگوی نشریه حسابرس خوش آمدید. در شرایط کنونی که همه‌گیری کووید ۱۹ کم‌وبیش بر همه واحدهای تجاری تاثیر گذاشته است، افشای اطلاعاتی که آثار همه‌گیری را به‌طور شفاف آشکار کند، موضوعی چالشی است. آیا استانداردهای حسابداری موجود، مبنای مناسبی برای شرکتها در افشای اطلاعات فراهم می‌کند؟

علیزاده

مطابق با مفاهیم نظری گزارشگری مالی، هدف صورتهای مالی ارائه اطلاعات تلخیص و طبقه‌بندی شده درباره وضعیت مالی، عملکرد مالی و انعطاف‌پذیری مالی واحد تجاری است که برای طیفی گسترده از استفاده‌کنندگان صورتهای مالی در اتخاذ تصمیمات اقتصادی مفید واقع گردد. همچنین مطابق با مفاهیم مذکور، کامل‌بودن یکی از خصوصیات کیفی اطلاعات است. از این رو با توجه به این‌که استانداردهای

قبلی در مواردی از قبیل مشاهده موجودیها، دسترسی به سوابق مشتری، شناخت کنترل‌های داخلی و آزمون کنترل‌ها، تایید حسابها، ابهام درباره تداوم فعالیت، و... مساعدتر شده که کار حسابرسی را با چالش روبه‌رو ساخته است.

حسابرسان به دلیل مشکل حضور در محل واحد تجاری برای رسیدگی به صورتهای مالی، با مسایلی جدید روبه‌رو هستند که از جمله می‌توان به چالش در خصوص بررسی کنترل‌های داخلی واحد تجاری، شمارش موجودی کالا و... اشاره کرد. در این خصوص آنها باید از روشهای جایگزین برای انجام وظیفه خود استفاده کنند و در این شرایط روی آوردن به ارتباط از طریق فناوری اطلاعات و فضای مجازی می‌تواند موثر باشد. باید تاکید کرد که در این خصوص حسابرس باید تدابیری اتخاذ کند و رسیدگی خود را به روشهای جایگزین به‌صورتی به‌انجام برساند که ریسک حسابرسی ناشی از تقلب را به حداقل برساند و در صورتی که با محدودیتهای بااهمیت و اساسی روبه‌رو باشد آن را در اظهارنظر خود منعکس سازد.

آنچه در این دوران باید توجه بیشتری به آن کرد موضوع تداوم فعالیت واحدهای تجاری و تاثیر ویروس کرونا و شرایط جامعه بر واحد تجاری است. مدیریت واحد تجاری باید این مورد را به دقت بررسی و به‌صورت قابل اتکا افشا کند و حسابرس نیز باید با دقت بیشتری این موضوع را بررسی کند. همچنین در این خصوص توجه به رهنمود شماره ۱۰۹ کمیته فنی سازمان حسابرسی نیز بسیار راهگشاست و حسابداران و حسابرسان باید با شناخت و ارزیابی حاصل از شیوع این بیماری تمامی مخاطرات را در گزارشگری مالی مورد توجه قرار دهند.

حسابداری دربرگیرنده حداقل موارد افشا است، بنابراین به‌نظر می‌رسد کمبودی در خصوص موارد افشای ریسکها و ابهامات ناشی از چالشهای ایجادشده توسط ویروس کرونا وجود ندارد و واحد تجاری تنها نیاز است به مواردی از قبیل موضوع تداوم فعالیت واحد تجاری، میزان درآمد و فروش در شرایط وجود بیماری، و برخی از مسایل دیگر مانند انجام برآوردها با مفروضات بیشتر توجه کند و با توجه به میزان تاثیرپذیری خود از شرایط ناشی از ویروس کرونا، موارد افشا را با دقت و بررسی بیشتری ارائه دهد.

سپاس

محدودیتهای همه‌گیری ویروس کرونا، حسابرسان را به سمت حسابرسی از راه دور سوق داده است. دورکاری حسابرسان چه مسائلی را مطرح ساخته است؟
علیزاده

با توجه به همه‌گیری ویروس کرونا و شرایط جدید پیش آمده، به‌خصوص دورکاری و عدم حضور کارکنان در محیط کار، اجرای کنترل‌های لازم توسط مدیریت واحد تجاری در این شرایط ضروری است که ریسک تقلب و اشتباه و سوءاستفاده را کمتر سازد. در این خصوص مدیران باید تدابیر لازم را با توجه به شرایط و محیط خاص خود در نظر بگیرند و کنترل‌های لازم را اجرا کنند.

شیوع این بیماری دارای پیامدهای اقتصادی از جمله کاهش فعالیت، کاهش تقاضا برای محصولات، کمبود نقدینگی و سرمایه‌درگردش، تعدیل نیروی کار و... بوده است و در نتیجه زمینه برای افزایش خطرهای بااهمیت جدید یا تشدید خطرهای

اعضای کمیته حسابرسی با دقت بیشتری

باید به وظایف خود در این دوران

با توجه به تغییر شرایط بپردازند

سازمان

همه‌گیری تا چه اندازه بر جریان تهیه و انتشار اطلاعات، به‌ویژه بین شرکتهای گروه، تاثیر گذاشته است؟

علیزاده

با توجه به استفاده واحدهای تجاری از سیستمهای اطلاعاتی به‌روز به‌نظر می‌رسد در این خصوص چالش زیادی متوجه اغلب واحدهای تجاری نباشد و شرکت گروه هم می‌تواند اطلاعات را از واحدهای تجاری فرعی و وابسته به صورت مجازی و از طریق سامانه و راههای الکترونیکی و سیستمهای اطلاعاتی مختلف کسب کند.

سازمان

اگر چه هیئت‌مدیره شرکتهای نمی‌توانند دامنه شیوع بیماری کرونا و عواقب آن بر اقتصاد و فعالیتهای و تداوم فعالیت شرکت را به‌طور دقیق پیش‌بینی کنند، اما سرمایه‌گذاران انتظار دارند که مدیریت تاثیر احتمالی بیماری کرونا بر توان نقدینگی، توانایی شرکت در انجام تعهدات، و رویکرد شرکت در تقسیم سود را ارزیابی و پیش‌بینی کند. آیا چنین انتظاری را از سوی سرمایه‌گذاران منطقی می‌دانید؟ مدیریت چگونه می‌تواند پاسخگوی چنین انتظاری باشد؟

علیزاده

مهم‌ترین موضوع در خصوص بیماری کرونا نامعلوم بودن مدت تداوم این بیماری است که شرایط را برای پیش‌بینی آینده مشکل ساخته است و در نتیجه مدیران واحدهای تجاری

و سرمایه‌گذاران نیز از این موضوع مستثنی نیستند. اما مسئله مهم این است که در این شرایط مدیریت واحد تجاری بتواند اطلاعاتی ارائه کند و سرمایه‌گذار از اطلاعاتی استفاده کند که ریسک شرایط به‌سرعت در حال تغییر را به‌حداقل برساند.

نمی‌توان گفت که انتظار سرمایه‌گذاران از افشای پیامدهای کووید ۱۹ بر شرکت غیرمنطقی است، چون در عمل سرمایه‌گذاری متکی بر اطلاعات، و پیش‌بینی آینده بر مبنای آن اطلاعات است، و نمی‌توان بر سرمایه‌گذاران برای مطالبه اطلاعات خرده گرفت. در واقع سرمایه‌گذار موفق کسی است که در تصمیم‌گیری خود شرایط فعلی را نیز در نظر می‌گیرد.

مهم‌ترین وظیفه را مدیریت واحد تجاری بر عهده دارد تا اطلاعات مربوط به نقدینگی و روند سودآوری واحد تجاری در ماه‌های اخیر را به‌درستی و کامل و قابل اتکا افشا کند و ریسک‌هایی که بر واحد تجاری اثر دارند را نیز توضیح دهد. مدیریت واحد تجاری می‌تواند با بررسی صنایع مختلف مشابه داخلی و بین‌المللی تا حدودی ریسک‌های مرتبط با فعالیت صنعت خود در این شرایط را ارزیابی کرده و به اطلاع سرمایه‌گذاران برساند.

سازمان

آیا مدیریت شرکت علاوه بر اطلاعات الزامی شده در استانداردهای حسابداری، الزامی به افشای بیشتر اطلاعات دارد؟

علیزاده

موارد افشا در استانداردهای حسابداری، حداقل موارد افشا

ریسک‌های متوجه واحد تجاری و

پیش‌بینی آینده شرکت طبق شرایط جدید

باید در گزارش تفسیری مدیریت آورده شود

اندازه‌گیری و شناخت درآمد انجام می‌دهد، در خصوص شرایط پیش آمده ناشی از ویروس کرونا نیز نیاز است نهاد استانداردگذار رهنمودها و راهنماییهای لازم را ارائه کند.

سازمان

آیا هیئت‌مدیره شرکتها در این شرایط باید مفروضات و قضاوت‌های خاصی را برای تهیه صورتهای مالی در نظر داشته باشند؟

علیزاده

به دلیل ناپایداری شرایط به وجود آمده و عدم قطعیت شرایط، شاید بیشترین چالشی که مدیریت واحد تجاری با آن روبروست، تحلیل شرایط است و انتخاب بین دو فرض؛ یکی در نظر گرفتن این فرض که شرایط کرونایی پایدار است، و دیگری این که شرایط تا چند وقت دیگر به وضعیت عادی باز می‌گردد.

بهتر است معقول‌ترین فرض توسط مدیریت واحد تجاری در نظر گرفته شده و با توجه به آن در خصوص موارد ضروری مانند تداوم فعالیت واحد تجاری، برآورد جریان سودآوری، و دیگر موارد نیازمند قضاوت و برآورد، طبق ماهیت واحد تجاری قضاوت شود و در این خصوص افشاهای لازم نیز صورت گیرد.

در صورتی که واحد تجاری بر مبنای اطلاعات و مفروضات به این نتیجه برسد که تداوم فعالیت شرکت با مشکل روبه‌روست باید با دقت بسیار این موضوع را در تهیه صورتهای مالی در نظر قرار دهد و البته این چالش بزرگی برای واحدهای تجاری است که به علت شیوع بیماری به این وضعیت و ابهام ناشی از آن دچار شده‌اند. نکته مهم موضوع افشای مناسب مفروضات و پیش‌بینیها است تا استفاده‌کننده به طور مناسب‌تری بتواند از اطلاعات استفاده کند. در صورتی که مدیریت واحد تجاری بهترین برآورد را با توجه به منابع و اطلاعات موجود انجام داده باشد، با افشای مناسب موارد نتیجه‌گیری شده و تغییرات مورد انتظار در آینده بر اساس آن، کوتاهی و قصوری متوجه مدیریت واحد تجاری نخواهد بود.

سازمان

آیا برای تکالیف قانونی، مثل تشکیل مجامع، و تسلیم گزارش، تمدید و معافیت مناسب به وسیله مراجع نظارتی

است و افشای اطلاعات به خاطر این که واحد تجاری تحت تاثیر ویروس کرونا بوده، نیاز به استاندارد و الزام بیشتر برای واحدهای تجاری ندارد. در حال حاضر نیز افشای ریسکهای متوجه شرکت در صورتهای مالی الزامی است و نیاز است مدیریت واحد تجاری شرایط و مواردی را که شرکت تحت تاثیر آن قرار گرفته است، در صورتهای مالی افشا کند و بسط بیشتر تاثیر ویروس بر واحد تجاری و پیش‌بینی تحولات آینده در ارتباط با ویروس، و ریسکهای متوجه واحد تجاری و پیش‌بینی آینده شرکت طبق شرایط جدید، باید در گزارش تفسیری مدیریت آورده شود.

سازمان

مدیران شرکتها، برای حفظ اثربخشی کنترلهای داخلی، چه مسؤیلتی دارند و چه اقدامی باید انجام دهند؟

علیزاده

مطمئناً بیماری کرونا و شرایط به وجود آمده کم‌وبیش همه واحدهای تجاری را تحت تاثیر قرار داده است و مدیریت واحد تجاری با توجه به وضعیت واحد تجاری در شرایط اخیر باید کنترلهای داخلی جدیدی را طراحی و اجرا کند و همچنین مدیریت واحد تجاری باید نسبت به طراحی درست و اجرای صحیح این کنترلهای حساس و در پی اجرایی‌ساختن بهترین کنترلهای حاکم بر گزارشگری مالی باشد. مدیریت واحد تجاری باید به بررسی ریسکهای جدید، که احتمال به وجود آمدن آن زیاد است، بپردازد و احتمال بروز تقلب را در نظر بگیرد و به طراحی و اعمال کنترلهای لازم اقدام کند.

سازمان

در شرایطی که بسیاری از بنگاه‌ها با تعطیلی یا کاهش فعالیت روبه‌رو بوده‌اند، تعیین بهای تمام‌شده تولید و هزینه مالیات تابع چه ملاحظاتی خواهد بود؟

علیزاده

هزینه‌های جذب‌نشده و ظرفیت بلااستفاده می‌تواند در هر شرایطی در واحد تجاری ایجاد شود و به هر دلیل امکان افزایش یا کاهش آنها و همچنین تغییر روند مالیات بر درآمد وجود دارد. باین حال، از آن‌جا که همواره نهاد استانداردگذار در موارد خاص و در صورت نیاز، راهنماییهای لازم را در خصوص

درواقع، جميع شرایط حاکم بر واحدهای تحت نظارت نهادهای نظارتی باید در نظر گرفته شود و تنها در نظر گرفتن یک جنبه، صحیح نیست. اهتمام سازمان بورس و به احتمال زیاد سایر واحدهای نظارتی بر این است که در این شرایط فشار زیاد بر واحد تحت نظارت وارد نشود و از سوی دیگر، ضرری متوجه سرمایه‌گذاران و استفاده‌کنندگان از اطلاعات نشود. در راستای شرایط به‌وجود آمده و جلوگیری از شیوع بیشتر بیماری، دستورالعمل حضور و اعمال حق رای به صورت الکترونیکی در مجامع شرکتهای ثبت شده نزد سازمان بورس و اوراق بهادار ابلاغ شده و رویه اجرایی آن در حال تدوین و نهایی شدن می‌باشد.

سازمان

سازمان بورس مبتکر و پیشرو در ارتقای نظام راهبری بنگاه و توسعه فعالیت کمیته حسابرسی بوده است. آیا شرایط کنونی تغییری در مسئولیتها و وظایف کمیته حسابرسی پدید آورده است؟

علیزاده

از آنجایی که مطابق با منشور کمیته حسابرسی، کمیته حسابرسی وظیفه بررسی اثربخشی سیستم کنترل‌های داخلی و فرایند مدیریت ریسک را به‌عهده دارد و با توجه به شرایط به‌وجود آمده ناشی از شیوع ویروس کرونا، که ریسک‌های جدیدی را مطرح ساخته که نیاز به کنترل‌های داخلی جدید دارند، وظایف کمیته حسابرسی اهمیت بیشتری می‌یابد و اعضای کمیته با دقت بیشتری باید به وظایف خود در این دوران با توجه به تغییر شرایط بپردازند. اما به دلیل گستردگی عمل کمیته حسابرسی نیازی به تعریف وظایف و مقررات جدید برای این کمیته نیست. لازم است اشاره کنم که وظایف متعارف کمیته حسابرسی بر مبنای شرایط ایستا و پایدار در نظر گرفته نشده بوده است، و وظایف کمیته شرایط غیرمعمول و استثنایی را، از نوعی که اکنون با آن سروکار داریم، نیز در بر می‌گیرد.

سازمان

امیدواریم در انجام وظایف در این شرایط پیچیده و دشوار، موفق باشید.

دستورالعمل حضور و اعمال حق رای

به صورت الکترونیکی

در مجامع شرکتهای ثبت شده نزد

سازمان بورس و اوراق بهادار

ابلاغ شده و رویه اجرایی آن

در حال تدوین و نهایی شدن می‌باشد

برای شرکتهای در نظر گرفته شده است؟ آیا برخوردهای مراجع مقررات‌گذار آثار مثبت اقتصادی داشته است؟

علیزاده

شرایط پیش‌آمده ناشی از ویروس کرونا برای همه کشورهای موضوع جدیدی بوده است و با توجه به حساسیت موضوع و ناممکن بودن پیش‌بینی آینده، همه افراد و دولتها و نهادها با شرایط جدیدی روبه‌رو شده‌اند که در برخی از موارد شاید تصمیم‌گیری در خصوص برخی از موضوعات سخت و چالش‌برانگیز بوده است. در این خصوص، نهادهای نظارتی نیز این موضوع را در نظر گرفته و با توجه به شرایط حاکم، تخفیفات و بالتبع مهلت‌های طولانی را برای افراد و واحدهای تجاری تحت نظر در نظر گرفته‌اند.

در خصوص سازمان بورس به‌طور خاص، با توجه به حجم انجام معاملات بالا در برهه شیوع این بیماری، در برخی از موارد قانونی به‌خصوص در مورد ارائه و افشای اطلاعات توسط شرکتهای، نمی‌توان تخفیف و مهلت اضافه به واحدهای تجاری داد و دلیل آن حساسیت ارائه اطلاعات به‌موقع و دسترسی همه افراد با توجه به شرایط بازار است و حتی در برخی از موارد نیاز به ارائه اطلاعات بیشتر مطرح بوده است.